תקנתם את רבו. דמה שהיה לו מעיקרא יש לו עכשיו שזהו העבדות ואת עצמו לא תקנתם שאינו יכול ליפרע ממה ומי משום עבדות הא לא מיכפית ליה כלל כיון דמעיקרא היה כולו לרב ועכשיו ביומו לעצמו והר"ר משולם גריס תקנתם את עצמו ואת רבו לא תקנתם כלל שגם הרב מפסיד הוולדות:

לישא שפחה אינו יכול. ולמכור עצמו לא מצי כדי ליפרע שפחה דהא גר אינו נמכר בעבד עברי דבעינן וגם אל משפחתו (ויקרא כה) וליכא כלימתא בחיזו נשך (ב"מ דף עח.) ועוד מאחר דלא קיים פריה ורביה ביהדות לא נקנין ליה כנענית לגד מילות שבו ולכוותיה מצינו בפ"ק דקדושין (דף כ.) מין לו שפחה וגיים מין רבו מוסר לו שפחה כנענית ות"ח יפת בת מינו ליתי לד מילות וליתמים בגד מילות וגד עבדות בגד מילות דומיא דפרידה שמצינו מין מרציעין עליה לא סום ולא חמור אלא מינה בפרק לוקח ואת בנו (חולין דף עט.) וי"ל דהתם לא קפיד קרא אלא בגלוים דתרי מינים והא ליכא אבל הכא אמאן קפיד קרא אגד מילות דלא ליתמים לד מילות בעבדות והא ליתא ומטעם דשרי הרצעה שרי גם לרכוב על הפרידה ובתוספתא דמסכת גלוים (פ"ה ובירושלמי פ"ח) תניא אמר רבי ליסי בן יהודה מסור לרכוב על הפרידה מק"ו ומה במקום שמותר לגנוב שמי מלוקין מסור בתערובתו מקום שמסור לגנוב שמי מינים אינו דין שמסור בתערובתו אמרו ליה והא כתיב (מלכים ב ו) והרכבתם את אלישה בני על הפרדה אמר להם אין למדים תורה מן המקושה (ב"מ ל.) והא כתיב (נחמיה ה') ויעש היסר בעיני ה' (ב"מ ל.):

לישא שפחה אינו יכול. וממזרת לא מצי כדי ליפרע שפחה דהא גר אינו נמכר בעבד עברי דבעינן וגם אל משפחתו (ויקרא כה) וליכא כלימתא בחיזו נשך (ב"מ דף עח.) ועוד מאחר דלא קיים פריה ורביה ביהדות לא נקנין ליה כנענית לגד מילות שבו ולכוותיה מצינו בפ"ק דקדושין (דף כ.) מין לו שפחה וגיים מין רבו מוסר לו שפחה כנענית ות"ח יפת בת מינו ליתי לד מילות וליתמים בגד מילות וגד עבדות דומיא דפרידה שמצינו מין מרציעין עליה לא סום ולא חמור אלא מינה בפרק לוקח ואת בנו (חולין דף עט.) וי"ל דהתם לא קפיד קרא אלא בגלוים דתרי מינים והא ליכא אבל הכא אמאן קפיד קרא אגד מילות דלא ליתמים לד מילות בעבדות והא ליתא ומטעם דשרי הרצעה שרי גם לרכוב על הפרידה ובתוספתא דמסכת גלוים (פ"ה ובירושלמי פ"ח) תניא אמר רבי ליסי בן יהודה מסור לרכוב על הפרידה מק"ו ומה במקום שמותר לגנוב שמי מלוקין מסור בתערובתו מקום שמסור לגנוב שמי מינים אינו דין שמסור בתערובתו אמרו ליה והא כתיב (מלכים ב ו) והרכבתם את אלישה בני על הפרדה אמר להם אין למדים תורה מן המקושה (ב"מ ל.) ויעש היסר בעיני ה' (ב"מ ל.):

לא תהו בראה. הלי עבד עברי פרק ג' (ב"מ ל.) מוכר עצמו לעכו"ם ליפרע שפחה וגלמוד תורה ומייתי לה תהו בראה אבל י"מ משום דעבד לא מיפקיד אפריה ורביה דאמר [1] היו לו בנים בעבדותו ונשתחרר לא קיים פריה ורביה וגלמוד לא מייתי לה מדאמר שמעון בר אבא משום רבי יוחנן כל שהוא מצווה על פריה ורביה לא יצא אלא במועד [2] ועוד ליתא דנקט הכא והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה משמע דאתרוייהו קאי והא דאמרינן לה קיים פריה ורביה היינו מטעם דבעינן זרעו מיוחס אחריו ואפילו ישראל אין לו בן מן השפחה אינו קרוי [3] אחריו ועוד פרו ורבו אכולהו בני עם כתיב הכא לכנען:

כופין את רבו. אפילו לשמואל דאמר (גיטין דף מ.) המפקיד עבדו יוצא לחירות ופ"ל גט שחרור הכא לטבת ליה עבדו ליה לעשות שחרור גמור ופ"ג דאמרינן (ברכות דף מז:) המשחרר עבדו עובר בעשה ניחא לן לליעבד הכא לישקורי זוטא ולא ליעבד העבד לישקורי רבה כדאמר בעירובין בפ' בכל מערבין (דף לב: ושם) ולא דמי להיות לריש שבת (דף ז. ושם) וכי אמרינן לו לאדם עמוד ואטע בשביל שיזכה חבירך להתם פושע בדבר הוי שלא היה לו לאפות הפת תדע דאמרינן ריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם):

להקריב לכהן אחר תמיד של בין הערבים כפרת חבירו כדי שיאכל קרבן פסח לערב פ"ג דאמרינן (קדושין דף פט.) יכולין ממזרים ליטהר כילד ממזר ועשה שפחה ולד חירות שרי הא כדתנן פרק עשרה יוחסין (שם) שאחורי וממזרי שרו לבא זה בזה דהא י"ל דאין לנו לתקן כדי להרבות ממזרים בעולם ועוד כיון דתפסי הא קדושין אחי לד עבדות ומשתמש בשפחה אים ונתינה נמי לא יצא דאמרינן לד עבדות בגד עבדות ונתינה ושאחורי מותרין לבא זה בזה דהא הוה התפסת קדושין ואחי לד עבדות ומשתמש בשפחה אים אי נמי נתינה אסור בגד עבדות דלאו קדש ועומד הוא פ"ג דמותר בממזרת משום דלאו מקרי קהל מוהר דלאו דלית יהיה קדש (דברים כג) ו"ת ולימי עשה [דלשבת ילרה] ולידמי לאו דלית יהיה קדש וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה אי נמי דלית אחי עשה ודחי לית מעשה אלא כגון מילה בשרעת דבעידנא דמעקר לאו מקיים עשה אבל הכא משעת הערלה עובר ליה בלאו ועשה ליכא עד גמר גיאה:

לא תהו בראה. הלי עבד עברי פרק ג' (ב"מ ל.) מוכר עצמו לעכו"ם ליפרע שפחה וגלמוד תורה ומייתי לה תהו בראה אבל י"מ משום דעבד לא מיפקיד אפריה ורביה דאמר [1] היו לו בנים בעבדותו ונשתחרר לא קיים פריה ורביה וגלמוד לא מייתי לה מדאמר שמעון בר אבא משום רבי יוחנן כל שהוא מצווה על פריה ורביה לא יצא אלא במועד [2] ועוד ליתא דנקט הכא והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה משמע דאתרוייהו קאי והא דאמרינן לה קיים פריה ורביה היינו מטעם דבעינן זרעו מיוחס אחריו ואפילו ישראל אין לו בן מן השפחה אינו קרוי [3] אחריו ועוד פרו ורבו אכולהו בני עם כתיב הכא לכנען:

כופין את רבו. אפילו לשמואל דאמר (גיטין דף מ.) המפקיד עבדו יוצא לחירות ופ"ל גט שחרור הכא לטבת ליה עבדו ליה לעשות שחרור גמור ופ"ג דאמרינן (בכור